

Beštija privatnog vlasništva

Johann Most

1887

Čovjek je najgora među grabežljivim zvijerima. To je izjava koju dan-danas mnogi izriču, ali koja je samo uvjetno točna. Nije čovjek kao takav grabežljiva zvijer, nego samo čovjek u vezi s bogatstvom. Što je čovjek bogatiji, to je jača njegova pohlepa za većim imutkom. Takva neman, koja se može nazvati beštijom vlasništva, i koja danas vlada svijetom, unesrećuje čovječanstvo i s napredovanjem takozvane "civilizacije" zadobiva u grozoti i proždrljivosti, treba se u onome što slijedi označiti i preporučiti iskorjenjenju.

Osvrnite se! U svakoj takozvanoj "kulturnoj" zemlji ima među svakih sto ljudi oko 95 onih koji više ili manje savršeno ništa nemaju i otprilike pet razmetljivih bogataša.

Nije potrebno potražiti sve tajne putove na kojima su posljednji stekli svoj imutak. Okolnost da oni posjeduju sve, dok ostali samo egzistiraju, odnosno vegetiraju, ne dopušta nikakvu dvojbu o tome da se malo njih obogatilo na račun mnogih.

Čas direktnim brutalnim pravom jačega, čas lukavstvom, čas prijevarom ta se četa dočepala zemljišta i svih dobara što se na njemu nalaze. Nasljeđivanje i mnogostruko prelaženje iz ruke u ruku toj su pljački dali izgled "časne starine" i izbrisali njenu istinsku bit; stoga beštija vlasništva još uvijek kao takva nije spoznata; nego se čak bogobojažljivo respektira.

A ipak su svi koji ne pripadaju tom soju njezina žrtva. Svaki potomak nekog nevlasnika (siromašni) nalazi pri svom ulasku u svijet zaposjednut svaki komadić Zemlje. Nema nikakvih dobara koja ne bi imala takvog "gospodara". Ali bez rada ne nastaje ništa; a da bi se danas moglo raditi, nisu potrebni samo sposobnost i volja, nego i oruđe, sirovine i živežne namirnice. Siromah se stoga pritisnu nevoljom obraća onima koji sve te stvari posjeduju u izobilju. I gle, njemu bogataši dozvoljavaju da dalje egzistira. Ali za to se on mora tako reći lišiti svoje snage i umještosti. Njih nadalje za sebe upotrebljavaju tobožnji spasitelji njegova života. Jer posljednji ga jednostavno upreže u jaram rada; sile ga da do krajnje granice tjelesnog i duhovnog napora proizvodi nova blaga, za kojima on pak nije ovlašten ispružiti ruke. Ako bi se htio dugo premišljati da li da sklopi takvu nejednaku trgovinu, već bi ga ubrzo poučilo krčanje njegova želuca da siromah za to nema vremena.

•••

A budući da se mnogi milijuni nalaze u posve istom položaju kao on, to se on povrh toga izlaže opasnosti da se, dok se on premišlja, stotinu drugih natječe za njegovo mjesto, tako da on ponovo visi u zraku. Strašno fijuće bič gladi iznad glave siromaha. Da bi živio, mora on svoje vlastito ja dobrovoljno prodavati svakoga dana i svakoga sata.

Užasna su to bila vremena kad su vladajuće klase polazile u lov na robove i one koji bi im pali u ruke bacali u okove i silom tjerali da rade. Čudovišno je izgledalo u svijetu kad su kršćansko-germanski pljačkaši pokrali cijele zemlje, oduzeli narodima tlo pod njihovim nogama i natjerali ih na tlaku. Ali vrhunac sramote proizveo je tek današnji "poredak": jer on je više od devet desetina čovječanstva prevario za uvjete njihove egzistencije, učinio ih ovisnima o jednoj sićušnoj manjini i prokleo na samopožrtvovnost, no istovremeno taj odnos toliko prikriva svakojakim formulama da podanici novoga vijeka – najamni robovi – samo djelomice spoznaju svoju bespravnost i ropstvo i skloni su ih pripisivati sretnom, odnosno nesretnom slučaju.

Ovjekovječiti to grozno stanje, to je jedina težnja "otmjenog" svijeta. Među sobom bogataši doduše nisu uvijek složni, naprotiv, jedan drugoga nastoje izigrati trgovačkim spletkama, špekulantskim lukavstvom i konkurentskim maksimama; jedino su nasuprot proletarijatu kao jedna zatvorena neprijateljska masa.

Stoga je njihov politički ideal – bez obzira na sve slobodoumne fraze – što jača i otrcanija pandurska država.

Prosjači li siromah, koji momentalno nije u stanju da se prodaje neko izrabljivaču, ili koga je beštija vlasništva već izmrcvarila do radne nesposobnosti, tada siti buržuj kaže da je to vagabundaža, i zove policiju; zahtijeva pendrečenje i zatvore za siromaška koji neće da skapa od gladi među brdima živežnih namirnica.

Posegne li nezaposleni čak za inače toliko veličanom samopomoći, učini li on na malo ono što bogataši svakodnevno nekažnjivo čine na veliko, tj. ukrade li nešto da bi mogao egzistirati, buržoazija tada skuplja žeravicu "čudorednog" negodovanja nad njegovom glavom i stroga izraza lica izručuje ga državnoj tamnici, da bi ga ondje još odlučnije (jeftinije) izrabljivali.

Povežu li se radnici da bi zajednički iznudili više nadnice, kraće radne dane i sl. – razmetljivci odmah zapomažu da je to konspiracija koja se mora spriječiti. Organiziraju li se proleter i politički, tada je to prijestup protiv "božanskog svjetskog poretka" koji se mora uništiti izvanrednim zakonodavstvom.

Pomišlja li naposljetku narod na pobunu, tada se u sijelom svijetu razliježe bjesomučno urlikanje tigrova novca bez kraja i konca. Oni žude za masakrom i njihova je žeđ neutaživa.

Život siromaha bogataša ionako ništa ne vrijedi. Kao brodovlasnik stavlja na kocku čitave posade ako se radi o tome da iskamči visoke premije osiguranja za napola sagnjile brodove. Loša ventilacija, predubok kop, nedostatni potpornji itd. donose godišnje smrt mnogim tisućama rudara, ali povećavaju dobit, stoga je za posjednike rudnika stvar time riješena. Ni tvornički paša ne mari više za to koliko "njegovih" radnika rastrgnu strojevi, truju kemikalije ili se polako guše u pari i prljavštini. Profit je glavna stvar.

Žene su jeftinije nego muškarci, stoga svaki kapitalistički vampir s osobitom naklonošću siše žensku krv. Povrh toga ženski mu rad isporučuje jeftine metrese. Dječje je meso najjeftinije; kakvo čudo da kanibali modernog društva stalno keze zube prema mladim žrtvama. Što oni imaju pitati o tome da siroti mališani na taj način postaju zapušteni i zakržljali! Dok se tisuće njih u nježnoj dobi, iscijeđeni i bijedni, spuštaju u rudnik, akcije se penju. To je dovoljno!

Budući da buržoazija pomoću svog kapitala sve nove izume upotrebljava samo za sebe, svaki novi stroj ima za posljedicu, umjesto skraćivanja radnog vremena i povećanja životne sreće za sve, samo otpuštanje s posla za jedne, sniženje nadnica za druge, jače osiromašenje za cijeli proletarijat. Ako ja pak umnožavanje produkata praćeno rastućim osiromašenjem narodnih masa, konzumacija istodobno mora opadati; moraju nastupiti zastoji i krize. Obilje blaga u rukama malobrojnih mora u masi proizvesti tifus prouzročen glađu. Naopakost, štoviše suludost takvoga stanja sasvim je očigledna. Ali razmetljivci na to sliježu ramenima. To će oni činiti tako dugo dok nad njihovim ramenima dobro obavijeno uže ne okonča sva slijeganja ramenima.

Ali ne pušta se radniku na najrazličitije načine krv samo kao producentu, nego i kao konzumentu. Njegov oskudni dohodak brojni mu nametnici nastoje najbrže opet oteti.

Kad su robe već prošle kroz svakakve burze i skladišta trgovaca naveliko i poskupjele zbog raznovrsnih mešetarskih i preprodavačkih profita, zbog carine i pristojbi, dolaze one najzad kramaru, čije su mušterije gotovo isključivo proleter i. Krupni kapitalisti "prave" tj. izmamljuju možda 10 – 20 posto dobiti u robnom prometu; kramar hoće imati najmanje 100 posto. Da bi postigao taj cilj, on se služi raznovrsnim smicalicama; osobito se bavi najbesramnijim patvorenjem robe. Srodni s tim obmanjivačima jesu bezbrojni pivski bučkurišari, kvaritelji rakije i ostali trovači koji u svim velikim gradovima i industrijskim distriktima svaku uličicu čine nesigurnom. Nadalje kućevlasničke paše neprestano razmišljaju o tome kako bi mogli proleterima zagorčati život. Stanovi postaju sve lošiji, stanarine više, ugovori podliji. Sve više i više sabijaju se radnici u torove

u dvorišnim zgradama, u tavanskim sobicama, i podrumskim rupčagama, koje su pune stjenica, vlažne i pljesnive. Zatvorske su ćelije često desetostruko zdravije.

Ako je radnik nezaposlen, vreba opet čitava banda špekulanata s glađu da ga potpuno ruini-
ra. Zalagaoničari i slične hulje pozajmljuju na onu posljednju bijednu imovinu siromaha male
iznose uz visoke kamate. Njihovi su ugovori sastavljeni tako da ih se ljudi ne mogu lako pridr-
žavati, založenom dobru istječe i rok proleter svaki put tone za jedan stupanj dublje. Oni pak,
gulikože prikupe sebi goleme imutke. Čak i prosjaka promatraju mnogi paraziti kao rentabilnu
figuru. Svaki novčić koji si je on mukotrpnio pribavio, izaziva žudnju vlasnika prljavih svratišta
i špelunki. Da, čak ni lopovi ne umaknu kapitalističkom izrabljivanju. Oni su robovi rafiniranih
utajivača i davalaca skrovišta, koji od njih za bagatelu otkupljuju dragocjenosti. A one sirote
djevojke koje je današnja sramotna privreda otjerala u ruke prostitucije; njih ogavno pljačkaju
gazdarice bordela i slično sramne spodobe.

Tako je siromahu od kolijevke do groba. Bilo da producira, bilo da konzumira; bilo da egzistira
ili vegetira; on je vazda opkoljen četom proždrljivih vampira koji žude za svakom kapljom njego-
ve krvi. Na drugoj strani bogataš nikad ne obustavlja svoj izrabljivački zanat, ako je još imalo u
stanju navesti neki razlog za svoju gramzljivost. Tko ima jedan milijun, hoće da ima 10 milijuna;
tko ih posjeduje 100, polakomi se za milijardom itd. Gramzljivosti se pridružuje vlastoljublje.

•••

Posjed upravo nije samo sredstvo za sve veće obogaćivanje, nego i politička moć. U sadašnjem
sistemu kapitala potkupljivost je gotovo opći porok. Radi se obično samo o tome da se odredi
prava cijena da bi se kupili oni koji mogu biti prikladni da govorom ili šutnjom, spisima ili ti-
skom, nasiljem ili čime god služe beštiji vlasništva. Ona je pomoću svojih zlatnih diktata istinsko
svemoćno božanstvo.

U Evropi i Americi izdržava se više od 500.000 popova, da bi, kako se može čitati u mojoj
"Božjoj kugi" (broj 3 internacionalne biblioteke), narodne mase lišavali njihova zdravog ljudskog
razuma. Uz to se brojni "misionari" klate od kuće do kuće da bi dijelili budalaste traktatiće ili
drukčije širili "duhovnu" zbrku. U školi se čini sve da se ono malo dobra, što bi ga svakako mogla
donijeti dresura čitanja, pisanja i računanja, učini što krhkijim. Blesavo maltretiranje "povijesti"
proizvodi onu napuhanu umišljenost koja onečišćuje narode i ne da im da spoznaju da su se
njihovi ugnjetači odavno složili protiv njih, i da je u osnovi cijela dosadašnja politika imala svrhu
samo da učvrsti moć onih koji vladaju i osigura izrabljivanje siromaha od bogataša.

Za pokućarsku trgovinu bučkurišem lojaliteta i "poretka" opširnije se brinu posebice piskarala
dnevne štampe, bezbrojni literarni krivotvoritelji povijesti, politički svadljivci jednog tisućus-
truko razgranatog društvenog i skupštinskog života, parlamentarna naklapala s vječito slatko
nasmiješenim licima, stalnim obećanjima na usnama i izdajom u srcu, i stotine drugih političara
više ili manje s kvalitetom propalica i protuha.

Specijalno na zamračanju socijalnog pitanja rade također čitavi eskadroni pustahija. Profesori
nacionalne ekonomije glume tako dobro osobne kozake buržoazije time što zlatno tele veličaju
kao istinsko sunce života a štavljenje radničke kože "znanstvenim" lažima pretvaraju u opće do-
bročinstvo čovječanstvo. Dio tih školskih popova ipak preporučuje socijalne reforme, tj. dakako
drugim riječima procedure pri kojima bi krzno trebalo oprati ali ne i smočiti. Osim toga se rugaju
radnicima preporučujući im recepte za štednju i obrazovanje.

Dok tako obijeni kapitalistički pljačkaši daju narod vući za nos, proširuju oni na drugoj strani
sve odlučnije pravi mehanizam svoje vlasti. Osniva se sve više službi. Na njihov se vrh u Evropi
namještaju potomci nekadašnjih drumskih razbojnika ("plemići"), u Americi najvještiji lovci na

položaje i najprepredeniji lupeži, koji sa svojom pravom svrhom, autoritarnim sputavanjem proletarijata, povezuju još i ugodni posao obijača blagajni i krivotvoritelja višeg stupnja. Oni dirigiraju čitavim armijama vojnika, žandara, policajaca, špijuna, zatvorskih čuvara, carinika, utjerivača poreza, egzekutora itd. posljednji sojevi pandurstva gotovo se posvema regrutiraju iz naroda koji ništa ne posjeduje, također su rijetko plaćeni bolje od proletera. Ipak oni nadasve revno igraju uloge uhoda, njuškala i prislušivača, kandže, zube i rila države, koja naposljetku tako očigledno nije ništa drugo negoli politička organizacija gomile obmanjivača i izrabljivača, koji se bez takve mašinerije moći i tiraniziranja ne bi ni jedan jedini dan mogli održati pred pravednim gnjevom i negodovanjem oguljenog i opljačkanog naroda.

U većini starijih zemalja taj je sistem dakako bio dokraja zaoštren i u vanjskom obliku. Čitav se državni represivni aparat koncentrira u jednom monarhijskom vrhu. Njegovi reprezentanti u milosti božjoj, jesu i uzor svakog nitkovluka. U njima su do čudovišnosti utjelovljeni ukupni proroci i zločini vladajuće klase. Njihov je omiljeni posao masovno ubjstvo (rat); kad krađu, (a krađu često) uzimaju uvijek odmah čitave zemlje i stotine, čak tisuće milijuna. Palež u golemoj mjeri služi im samo za osvjetljenje njihove grozote. U njihovim se lubanjama ustalio hir da čovječanstvo postoji samo zato da bi ga oni izudarali i popljuvali. Najviše smatraju vrijednim truda odabrati najljepše žene i djevojke "svojih" zemalja za zadovoljenje svoje živinske pohote. Ostali imaju pravo da "najpokornije crknu".

• • •

U direktnoj ucjeni ubiru ti okrunjeni grabežni ubojice u Evropi godišnje 200 milijuna maraka. Militarizam, njihovo dijete, stoji, uopće ne uzimajući u obzir gubitke u dobrima i krvi koji iz njega proistječu, godišnje daljnjih 4000 milijuna maraka, a jednaka svota plaća se u kamatama za 80.000 milijuna državnog duga, koji su te ništarije napravile u razmjerno kratkom vremenu. Tako monarhizam u Evropi stoji godišnje 8200 milijuna maraka, tj. više nego 10 milijuna radnika, odnosno hranitelja 50 milijuna ljudi primi u nadnicama!

U Americi mjesto monarha zauzimaju monopolisti. I bude li se u navodno "slobodnoj" republici Sjedinjenih Država Sjeverne Amerike monopolizam samo još kratko vrijeme dalje razvijao ovako kao u posljednjih 25 godina, već uskoro će samo još zrak i svjetlost ostati pošteđeni monopoliziranja. 500 milijuna jutara zemlje, otprilike šestostruka površina tla Velike Britanije i Irske, u toku jednog ljudskog vijeka pripalo je u Sjedinjenim Državama pola željezničkim društvima, a druga polovica krupnim zemljoposjednicima (evropsko-aristokratskog porijekla). U nekoliko desetljeća samo se Vanderbilt dočepao 200 milijuna dolara. Nekoliko tuceta njegovih razbojničkih kolega kani ga sustići. San Francisco je osnovan prije 30 godina i danas baš ondje ima već 85 milijunaša! Sva dosad otkrivena nalazišta ugljena i metala, svi naftni izvori, ukratko sva bogatstva tla te goleme divne zemlje pripadaju već sada (nakon jedva 100-godišnjeg etabliranja "republike") ne više narodu, nego šačici odvažnih pustolova i rafiniranih lupeža.

Pred utjecajem tih kraljeva burze, željezničkih magnata, baruna ugljena i tvorničkih junkera tone "suverenitet naroda" doslovce u ulično blato. Ti momci imaju cijele Sjedinjen Države u džepovima, a ono što se tu šepiri u prividno slobodnom zakonodavstvu i glasanju, tašti je krabuljni ples.

Ako se takvo što događa u zelenom drvu, što li će tek nastati u trulim gredama? Ako se mlada američka "republika" isprva imala samo jednu kulturnohistorijsku svrhu, da puku s ove kao i s one strane Atlantskoga oceana nečuvenim činjenicama pokaže kakva je neman beštija vlasništva, i da ni kakvoća tla, ni proširenje zemlje, ni politički oblici društva ne mogu izmijeniti opakost te grabežljive zvijeri, čak da se ona pokazuje utoliko opasnijom što je manje nužnost za individualnu

gramzljivost dana od prirode. Neka radno čovječanstvo iz toga izvuče pouku da se ta neman ne može pripitomiti ili učiniti bezopasnom ili čak općekorisnom, nego da protiv nje postoji samo jedan lijek: neumoljivi, nemilosrdni i najpotpuniji rat do uništenja!

Na miroljubiv način tu se ničemu ne može nadati; najviše proletarijat mora očekivati porugu i pakost ako je tako djetinjast da kod svojih smrtnih neprijatelja hoće izazvati respekt peticijama, glasanjima i sl. bezazlenostima.

• • •

Sveopće prosvjećivanje naroda, kažu neki, stvorit će promjenu; sam taj savjet ostaje bitno također samo fraza; jer prosvjećivanje naroda bit će općenito moguće tek tada kad bude uklonjene zapreke koje mu danas stoje na putu. A to neće biti prije nego cijeli današnji sistem bude iz temelja razoren.

Time se dakako ne želi reći da se u tom smjeru baš ništa ne treba ili ne može dogoditi. Ne! Tko je god spoznao podlost sadašnjeg stanja, ima najsvjetliju dužnost da posvuda podiže svoj glas kako bi narodu o tim stvarima otvorio oči. Valja se međutim čuvati toga da se ta svrha nastoji postići veleučenenim razmatranjima. Neka se to prepusti časnijim ljudima znanosti, koji na taj način takozvanom "obrazovanom svijetu" stružu šminku humanosti s ružnih gubica grabežljivih zvijeri. Jezik koji treba razumjeti proletarijat, mora biti jednostavan i snažan.

Tko tako govori, stalno ga vladajuća mafija okrivljuje za podbunjivanje, žestoko ga mrzi i progoni. Iz toga možemo vidjeti da jedino moguće i praktičko prosvjećivanje mora biti pobunjavačke prirode. – Dakle pobunjujmo!

Pokažimo narodu kako ga seoski i gradski kapitalisti obmanjuju za njegovu radnu snagu; kako kramari, kućevlasnici, i drugi gazde otimaju od bijedne nadnice; da mu propovjednici, novinski, partijski i drugi popovi nastoje ubiti razum, kako su bezbrojni panduri vječito spremni da ga maltretiraju i tiraniziraju – napokon mora izgubiti strpljenje. On će se pobuniti i smlaviti svoje neprijatelje.

Revolucija proletarijata, rat siromašnih protiv bogatih, jedini je put koji može voditi do spasa.

Ali, prigovaraju drugi, revolucije se ipak ne mogu činiti. Zacijelo ne, ali mogu se pripremiti, time što se narod upozorava da su takvi događaji pred vratima, i time što ga se izaziva da se spremi.

Kapitalistički razvitak, o kojem mnogi teoretičari tvrde da mora doprijeti do potpunog uništenja svih malograđanskih egzistencija prije nego budu dani preduvjeti za socijalnu revoluciju, već je dosegno takav vrhunac da je njegovo daljnje nastavljanje postalo nemoguće. Općenito se krupnoindustrijski može proizvoditi samo tada i opća krupna poljoprivreda može se održavati samo tada ako je društvo organizirano komunistički i ako – što se posljednjem slučaju razumije posve samo od sebe – s razvitkom tehnike drže korak skraćenje radnog vremena i povećanje potrošnje.

To je također lako uvidjeti. Budući da se u velikom poduzeću producira 10 puta, u nekim struka 100 puta više nego što njegovi radnici potroše jednako vrijednih roba, bubanj uskoro dobiva rupu. Dosad je ta preostala razlika bila manje zapažena stoga što se kudikamo najveći dio takozvane "dobiti" svaki put kapitalizirao, tj. upotrebljavao za nova kapitalistička ulaganja, i jer su nerazvijene zemlje eksportirale ogromne mase roba u manje uznapredovale zemlje. Ali sad stvar počinje u tom odnosu silno zapinjati. Industrijalizam je silno uznapredovao; time izvoz i uvoz dolaze sve više u ravnotežu i već se stoga sve manje isplate nova ulaganja kapitala, ona će se čak u takvim okolnostima ubrzo pokazati po svemu nemogućima. Goleme svjetske krize taj će nerazmjerni čak uskoro dovesti do sveopćeg razumijevanja.

•••

Time je sve zrelo za komunizam; treba samo odstraniti njegove zainteresirane protivnike, kapitaliste i njihove pomagače. U vremenu, kako je rečeno, predstojećih kriza narod će također biti dovoljno pripremljen za borbu. A tada se radi samo o tome da li posvuda postoji primjerno školovana revolucionarna jezgra koja umije oko sebe kristalizirati nezaposlenošću i bijedom svake vrste na pobunu natjerane narodne mase i tako oblikovanu silovitu snagu uvesti u igru radi rušenja postojećeg.

Poradimo dakle posvuda na revoluciji prije nego bude kasno! Pobjeda naroda nad njegovim krvopijama i tiranima tada neće moći izostati.

Anarhistička biblioteka
Anti-Copyright

Johann Most
Beštija privatnog vlasništva
1887

<http://old.kontra-punkt.info/index.php?module=CMpro&func=viewpage&pageid=174>
Prvo izdanje: Johann Most, Die Eigenthums-Bestie, New York, 1887. Prijevod: Dubravko Grbešić

anarhisticka-biblioteka.net